

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Angela Saini's aanval op wetenschap pelijk racisme

Auteur: Wouter van Maanen

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 42.1, pp. 70-72.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

als hij de hoofdpijndossiers wist op te lossen zo moeizaam was zijn omgang met zijn omgeving. Vooral zijn relatie met KVP-prominent Dries van Agt was uitermate korzellig, maar ook binnen de PvdA werden relaties zwaar op de proef gesteld. Mede hierdoor bleven de verwachte spectaculaire maatschappijhervormingen uit. Dat de kiezer Den Uyl en Van Agt vervolgens nog een tweede termijn in één regering wilde zien leidde tot een van de langdurigste formaties in Nederland ooit. Het tweede kabinet-Den Uyl kwam er uiteindelijk niet, en als oppositieleider kon de oud-premier niet effectief opboksen tegen woordenkunstenaar Ruud Lubbers. Verkuil heeft met *De gedrevene* geprobeerd een kritisch beeld te schetsen van de meeste linkse premier van Nederland ooit. Dat is gelukt. Het is een overwegend journalistieke biografie die een fraai tijdsbeeld schetst van Nederland in de roerige jaren zestig en zeventig. We zien een zichzelf tegenwerkende socialistische predikant die op gedragen toon probeerde de samenleving naar zijn hand te zetten, maar al snel het gevecht leek te gaan verliezen. Aangevuld met een groot aantal anekdotes over het persoonlijke leven van Den Uyl krijgt de lezer een compleet beeld van een befaamde maar eveneens bekritiseerde politicus. ■

ANGELA SAINI'S AANVAL OP WETENSCHAP- PELIJK RACISME

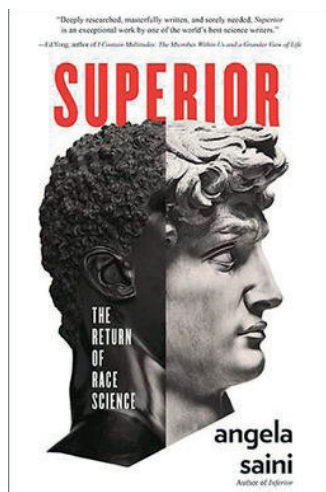
Rob Bes (1999) volgt de bachelor geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is vooral geïnteresseerd in de cultuur en politiek van Europa tijdens de twintigste eeuw en die van Frankrijk in het bijzonder.

I

In haar derde boek, *Superior. The return of race science* duikt onderzoeksjournalist Angela Saini in de geschiedenis van de wetenschap om te onderzoeken waarom ideeën

over ras, biologische verschillen en genetica nooit werkelijk verdwenen zijn. Het is een tweede boek in haar populairwetenschappelijke serie waarin zij het racistische en seksistische verleden van de wetenschap bestudeert. Door haar achtergrond bij onder andere de *BBC* en *The Guardian* weet ze op een zeer toegankelijke manier complex medisch, biologisch en historisch onderzoek uit te leggen en te overtuigen dat er nu toch echt geen enkele wetenschappelijke basis meer is voor racisme. Als niet-witte, vrouwelijke ingenieur kan zij bovendien het boek regelmatig een persoonlijke toon geven door de stigma's die haar tegenwerkten te betrekken.

Saini stapt in een belangrijke wetenschappelijke luwte door het expliciete wetenschappelijke racisme van rond de Tweede Wereldoorlog en de subtielere vormen van racisme van tegenwoordig te verbinden. Zij doet dit door te beginnen met aan te tonen hoe het racisme van de negentiende zich ontwikkelde en zich in de structuren van de wetenschap vestigde. Op symbolische wijze maakt zij een reis door een verwaarloosd park in Parijs dat aan het begin van de twintigste eeuw als mensentuin functioneerde. Hier werden mensen in hun 'natuurlijke omgeving' gezet om te tonen hoe ver zij van de westerse beschaving stonden en werden zij 'wetenschappelijk' ingedeeld op de

A. Saini, *Superior. The return of race science*, Beacon Press, 2019, ISBN 978 00 0829 383 3, Hardcover/paperback, xiv+242 pagina's, €27,95.

hiërarchische menselijke stamboom met de witte man bovenaan. Deze 'kennis' werd ingezet om kolonialisme, slavernij en racisme te legitimeren: 'The truth – that European nations were motivated by economic greed and power – was harder to swallow than the suggestion that the places they were colonizing were too uncivilized and barbaric to matter, or that they were actually doing the savages a favor.' (p.29-30).

Maar wat Saini's onderzoek

uniek maakt is hoe zij toont dat deze raciale aannames in de huidige wetenschap niet volledig verdwenen zijn. Zo wordt in haar boek ontkracht dat bepaalde hartmedicijnen beter zijn voor mensen met een donkere huidskleur – in werkelijkheid werden de medicijnen alleen op donkere mensen getest om geld te besparen. Het idee dat taaislijmziekte een ‘witte ziekte’ is, kost elk jaar levens onder zwarte kinderen die te laat gediagnosticeerd worden. Bij bevolkingsonderzoeken blijken genetische verschillen *binnen* groepen altijd groter dan *tussen* groepen: de meeste mensen hebben evenveel genetische overeenkomst met een willekeurig persoon aan de andere kant van de wereld als met hun burens. Desondanks grijpen wetenschappers regelmatig terug op biologie als verschillen binnen de maatschappij moeten worden geduid. En dat terwijl niemand de complexe invloed van de sociale omgeving werkelijk begrijpt, benadrukt Saini. Opleiding, luchtkwaliteit, toegang tot openbaar vervoer, afval en sociale verhoudingen hangen op zeer complexe manieren samen. Saini vat bijvoorbeeld een meta-analyse samen: ‘Structural racism is the elephant in the room. Of 48,000 [articles] they found on race and health only 2,000 mention the word “racism” even once.’ (p.192)

In *Superior* wordt soms echter duidelijk dat het onderzoek naar het racisme van na de Tweede Wereldoorlog in de kinderschoenen staat. Zo blijft Saini’s boek een serie *case studies* die weliswaar overlap tussen ideeën uit het koloniale tijdperk, de huidige wetenschap en rechtse politieke stromingen bestudeert, maar waarin directe

verbanden soms vaag blijven. Saini legt interessante personele, institutionele en intellectuele continuïteiten bloot, maar het blijft onduidelijk hoe subtielere vormen van racisme en de expliciete witte suprematie van notoire publicaties als *Mankind Quarterly* en *The Bell Curve* elkaar in stand houden. De opkomst van Donald Trump beschrijft zij als een proces zonder actoren of actieve participatie van belangengroepen: ‘When the time was right, political and intellectual racism slowly resurfaced in the mainstream.’ (p.92).

Deze problemen vallen grotendeels in het niet bij de unieke manier waarop Saini complexe informatie weet over te brengen en huidige wetenschappelijke debatten in een context weet te plaatsen. Het feit dat Saini racisme van de koloniale periode probeert te koppelen aan huidige vormen van buitensluiting of voordelen betekent dat het boek een belangrijke bijdrage doet aan het onderzoek naar racisme en de invloed die dat had op de wereld. Niet alleen omdat Saini een complex en gevoelig onderwerp weet aan te snijden, maar ook omdat zij overtuigende en wetenschappelijk gefundeerde argumenten geeft die voor iedereen die zich inzet tegen discriminatie zeer waardevol zijn. ■

Wouter van Maanen heeft zich na zijn geneeskundestudie beziggehouden met de geschiedenis van het kolonialisme. Tijdens zijn researchmaster geschiedenis in Amsterdam onderzocht hij oriëntalisme en occidentalisme en welke rol dit in Nederland na de Tweede Wereldoorlog speelde.